

Modern functions of cash money

Matić, Branko

J. J. Strossmayer University of Osijek, Faculty of Economics

2004

Online at <https://mpra.ub.uni-muenchen.de/10368/>

MPRA Paper No. 10368, posted 12 Sep 2008 20:07 UTC

A KÉSZPÉNZ KORSZERŰ SZEREPE

Egyes pénzügyi szakemberek nem nagy jövőt jósolnak a készpénznek (legyen az papír-¹, vagy fémpénz), azt állítva, hogy ezek már a múlt ereklyéi. Az efféle gondolkodás alapját azokban a tényekben látják, hogy a teljes pénzforgalom mennyiségén belül a készpénz aránya csökken. A globalizáció, az informatika és az elektronika megjelenése új megoldásokat követel meg a pénzügyek területén is. A korszerű, ma használatos pénz az ügyletek lebonyolításakor és közvetítő szerepben is gyakran elvont formában jelentkezik, valójában kizárólag elektronikus feljegyzéssé válik. Egyesek ezt a korszerű pénzt joggal nevezhetik elektronikus, vagy virtuális, nem valódi pénznek.

Az ilyen gondolatok elhamarkodottságát a készpénz jövőjére nézve, cáfolja a mindennapi élet. Hiszen a fém- és papírpénz nemcsak a mindennapi szükségletek kielégítésére szolgál, hanem megfelel különböző körülmények által támasztott egyéb igényeknek is. Elegendő megemlíteni az új államok létrejöttét, amelyek saját pénzt kezdenek készíteni és már a kezdet kezdetén banki tevékenységet is folytatnak. Érthető, hogy ilyen körülmények között, az ország nagyságától, gazdasági erejétől, szokásaitól, a készpénz felhasználásának mennyiségétől függően, különösen fémpénzt folyamatosan és elegendő mennyiségben kell biztosítani az adott ország pénzügyeinek lebonyolításához. Ezért jelentősen nagyobb mennyiségű fém- és papírpénz keletkezik, hogy kielégítse a pillanatnyi, vagy a jövőbeni várható szükségleteket, még változó körülmények között is. Ezért az újonnan létrehozott pénz mennyisége nem azonos a forgalomban lévő pénz mennyiségével, annál valamennyivel több.

A nemzetek feletti valuta bevezetése 2002. január elsején történelmileg is legjelentősebb pénzügyi esemény volt az Európai Unió országaiban², de nemcsak a hagyományos készpénz létrehozása volt a cél. Tekintettel a résztvevő országok számára, azok fém- és papírpénz szükségleteire, kivételesen nagymennyiségű, teljesen új forgalmi pénzről van szó. A pénz megjelenésének ez a folyamata, bár lényegesen eltérő mennyiségben, a jövőben is folytatódik. A mindennapi gyakorlat majd bebizonyítja, hogy mennyire sikerült kiválasztani az új szerkezetet, mennyi a teljes adósság, milyen az új pénzek elfogadottsága, mekkora mennyiségű pénzügyi szegyet kell visszavonni és milyenek ennek a pénzhasználatnak az eredményei. A papír- és fémpénz létrehozásának fő oka, hogy a pénz minden formája végeredményben készpénz.

A készpénznek két külön csoportja létezik még, az egyik a kivételes alkalomra forgalomba hozott fémpénz (vert pénz), a másik az alkalmi papírpénz. Gyakran az alkalmi papírpénz is megfelel törvényes fizetőeszköznek. Azonos tulajdonsága van a kivételes alkalomra vert pénzeknek, mert betöltheti a közvetítő szerepet is. Ma a különböző országokban az alkalmi pénzek a forgalomban lévő pénzmennyiségnek egyre jelentősebb részét képezik. Tehát a numizmatikai piac igényének kielégítésére alkalmi és forgalmi pénzeket is adnak ki, főleg vert fémpénzeket, de papírpénzt is a bankok gyűjtői részére. Ezért a numizmatika feltételezi a közforgalmon felüli mennyiségű pénzérmék és bankjegyek kibocsátását.

Érthető módon, az ilyen pénzek kiadásával elérhetők egyéb célok is, ilyen a nemzet elismertetése, gazdasági és kulturális teljesítményeinek bemutatása, de ez egyben jelenti az egyes országok részvételét is a nagyvilágban.

Jól bizonyítja ezt a magyar pénzkiadás, főleg azzal, hogy a vert és a nyomtatott pénzeknél is gyakran különböző új megoldásokat alkalmaznak és ezzel a világon előkelő helyet foglalnak el. Igazolásként lássunk néhány példát.

A fémpénzre vonatkozóan

1. Az 1994-es Los Angeles-i (USA) Labdarúgó Világbajnokság 1993-ban, alkalmat adott az 1000 Ft névértékű pénzérme kiadására 1993-ban. Az érmén egy aszimmetrikusan elhelyezett kerek lyuk van, amely a hátoldalon

a kapuba érkező futball labdát jelenti, az előlapon pedig az ezres számjegy első 0-ja.³ Ez a szokatlan megoldás fölülmúl minden eddig ismert megoldást, és növeli a pénzérme különleges esztétikai értékét. Az ezüst érme (925) átmérője 38,61 mm, súlya 31,46 g, recézett szélű. 10.000 db BU és 15.000 db PP vereté készült. Tervezte Lebó Ferenc.

2. Az új évezred küszöbét két érme kiadása jelezte: egy 2000 és egy 200 Ft-os névértékű. Mindkettő előlapján gravírozott hologram látható. E pénzérme megjelenítésével Magyarország azon kevés országok közé tartozik, amelyek képesek ilyen igényes veret kivitelezésére.⁴ Az 1999-ben készült ezüst 2000 Ft névértékű érme hétszögletű (heptagonál). Átmérője 34 mm, súlya 20 g, sima peremű. 5000 db BU és 15.000 db PP vereté készült. Kosa István tervezte. A 200 Ft névértékű pénzérme 2000-ben készült, ábrája azonos az előzővel, de anyaga réz, nikkal és cink. Átmérője 29,2 mm, súlya 9,4 g. A vert érmék mennyisége 15.000 db BU és 10.000 db PP.

3. Egy 3000 Ft névértékű érme a magyar államalapítás ezer éves évfordulójára készült 1999-ben. Ez a pénzérme a kétszínű (bikolor) csoportba tartozik, mivel belső része mindkét oldalán aranyozott (átmérője 24,1 mm). Az ezüstérme átmérője 38,25 mm, súlya 31,46 g, peremén ötször ismétlődik csillagokkal elválasztva a MILLENNIUM felirat. Tervezője Hollós István.

4. Gábor Dénes (1900-1979) századik születésnapja emlékére -, aki a hologramot⁵ feltalálta és 1971-ben Nobel díjat kapott a fizika területén elért eredményeiért - 2000-ben kiadtak egy 3000 Ft névértékű ezüstpénzt. E pénznek különlegessége a nikkal lapkára (átmérője 12,3 mm) felvitt hologram, amely az előoldal belső körében van elhelyezve.⁶ Anyaga ezüst, átmérője 38,61 mm, súlya 31,46 g. 3000 db BU és 3000 db PP vereté készült. Fritz Mihály és Kiss György tervezte.

5. 2000-ben Lórántffy Zsuzsanna születésének 400. évfordulója adott alkalmat egy különleges, 2 darabból álló 2000 Ft névértékű érme kiadására, amelyet tulajdonképpen két azonos méretű fél korong alkot. Ezüst, átmérője 38,61 mm, súlya 31,46 g. Széle recézett. A vert érmek száma 2x3000 db BB és 2x3000 db PP. Tervezte Lebó Ferenc. Ez az újítás, a két részből álló alkalmi pénzérme annyira szokatlan, hogy ezzel Magyarország világviszonylatban is élenjár.⁷

6. A gödöllői művésztelep alapításának századik évfordulójára egy lekerekített sarkú, téglalap alakú érme jelent meg 2001-ben 4000 Ft névértékkel. Ezüst, mérete: 26,4x39,6 mm, súlya 31,46 g. 4000 db BU és 4000 db PP vereté készült. Tervezte Gáti Gábor. (Lásd az érme elő- és hátlapi képét.)

7. Négy különböző 200 Ft névértékű alkalmi, de forgalomban lévő fémpenzt (Petőfi Sándor, Molnár Ferenc Arany János és Fazekas Mihály) adtak ki 2001-ben, amelyek érdekessége, hogy együtt elhelyezték őket egy éremgyűjtőknek szánt levelezőlapra (numis postcard). Ez a kiadás a Magyar Posta együttműködésével jött létre úgy, hogy a szépen kivitelezett levelezőlapra rányomtatták a 81 Ft értékű postabélyeget is. Ily módon ennek a pénzsorozatnak még egy vetülete lett, mivel érdekessé vált a bélyeggyűjtők számára is. A Magyar Nemzeti Banknak ez a kitűnő forgalmazási lépése a fiatalokat bélyeggyűjtésre is serkenti. A vert réz, nikkelt, cink összetételű érmékből 12.000 db BU és 5000 PP készült motívumonként. Tervezte Szlávics László. *A papírpénzre vonatkozóan*

Magyarország azon kevés ország közé tartozik, amely alkalmi papírpénzt is ad ki.

1. Az 1000 Ft névértékű bankjegyen, amelyet 2000. november 1-én bocsátottak ki, MILLENNIUM felirat olvasható. A nevezett bankó azonos a forgalomban lévő 1998. szeptember 1-én kiadottal, amelyről azonban hiányzik az említett felirat. (Lásd az ábrát.)

MAGYAR MILLENNIUM 2000

2. A magyar államiság létrejöttére emlékeztet a 2000. augusztus 20-án kiadott 2000 Ft névértékű bankjegy. A bankjegy rajzolata eltér az 1998-ban kiadott 2000 forintos forgalmi papírpénz rajzolatától, továbbá biztonsági fémszállal és feliratos hologram hatású aranycsíkkal látták el. Forgalmazását a Magyar Posta végezte.

Összefoglalás

A cikk szerzője a korszerű magyar fém- és papírpénzzel kapcsolatban megállapítja, hogy az, a mindennapi funkció mellett, megfelelő megoldásokkal képes betölteni más feladatokat is. Bizonyítja, hogy a pénz ilyen formáinak van jövője, fennmaradási esélye és ez indokolja előállításukat is. Ezért hangsúlyozza, a korszerű magyar pénzgyártás gyakorlatában elért jelentős és különleges eredményeket, az újszerű művészi megoldásokat és a kidolgozás kivételesen magas színvonalát.

Irodalom

1. Leányfalusi Károly - Nagy Ádám: *Magyarország fém- és papírpénzei 1926-2002*. MÉE. Budapest, 2002.
2. www.mnb.hu.

Jegyzetek

1. A papírpénzt, mint fogalmat feltételesen kell értelmezni, mivel ma mindinkább különböző műanyagokat is felhasználnak a bankjegyek gyártásához. Bár a papír, mint alapanyag, még mindig túlsúlyban van.
2. Azonos tervezésű előoldalt és nemzeti jellegű hátoldalt vezettek be a tagországoknál.
3. A lyukkal, mint formával öntött és vert pénzeknél már régen találkozhattunk. Ezek többnyire négyszögletesek (Kína, Korea), vagy kör alakúak (Japán és több európai ország) voltak. Magyarországon is készültek különböző névértékű lyukas pénzek.
4. Az első hologramos pénzértéket Spanyolországban adták ki 1993-ban (500 peseta).
5. Ugyanebből az alkalomból jelent meg a 20.000 Ft névértékű aranyérme.
6. A háromdimenziós kép foto-eljárással készült, különböző fényhatásokkal.
7. Elsőbbséget élveznek az újításban Kiribati és Nyugat Szamoa, amelyek elsőként alkalmazták ezt az előállítási módot (1997).

Dr. Branko Matic
Eszék, Horvátország